

ՀՈՒՄԱՆԻՏԱՐ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈՒՄԱՆԻՏԱՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արևհատ Խաչատրյան

Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարան
Տերյան 105, 0009 Երևան, Հայաստան
Էլ. հասցե՝ arevik.54@mail.ru
Հոդվածը ներկայացվել է 28.02.2019, գրախոսվել է 03.10.2019, ընդունվել է
տպագրության 06.12.2019

Ներածություն

Այսօր, երբ հիմնարար գիտությունների, տեխնիկական, տեխնոլոգիական առաջընթացն աննախադեպ տեմպեր ունի, երբ գիտնականների իսկ հավաստմամբ արհեստական ինտելեկտը համարյա կայացած փաստ է, մարդու և մարդկության առաջ բացվում են գոյության, ներանձնական, սոցիալական, բարոյական, բարոյագիտական (էթիկական) և գեղագիտական (էսթետիկական) խնդիրների ահռելի ծավալներ: Փոխվում են կյանքի, ինքնագիտակցության արագությունները, ժամանակի ու տարածության զգացողությունը, լեզուն՝ որպես մեր կարևորագույն արտահայտչամիջոց, անհատի (ինդիվիդի) ու հասարակության (սոցիումի) փոխհարաբերությունների սահմանները: Մի կողմից կարելի է ասել, որ այս ձևակերպումներն իրավացի են բոլոր ժամանակների համար, բայց մյուս կողմից՝ վերոհիշյալ խնդիրներն այսօր առանձնահատուկ ուժգնությամբ են առաջ գալիս: Մարդը, մարդկությունը, հասարակությունները ստանում են խաղի նոր կանոններ շատ ավելի արագ, քան հասցնում են գիտակցել ձևավորվող նոր իրականությունը:

Ո՞վ է XXI դարի մարդն իր գերկարող հնարավորություններով, ո՞վ և ի՞նչ սկզբունքներով է որոշելու սահմանը, որը մենք չենք կարող, չպիտի անցնենք: Չնայած այդ գերկարող հնարավորությունների՝ ինչպե՞ս են վերածնակերպում մարդկության հարաբերությունները շրջապատող աշխարհի, միջավայրի հետ: Սրանք հարցեր են, որոնց կոչված են պատասխանելու հումանիտար գիտությունները, պատահական չէ հումանիտար՝ *մարդկային* բառը գիտությունների այս խմբի անվանման մեջ: Ինչպես շատ ամփոփ ձևակերպում է հայտնի լեզվաբան, փիլիսոփա Միխայիլ Էպշտեյնը, հումանիտար գիտություններն ուսումնասիրում են հենց իրեն՝ ուսումնասիրողին, ձևակերպում են տալիս հենց իրեն՝ ձևակերպողին¹:

¹ Эпштейн 2016, 15.

Սակայն հումանիտար գիտություններն այսօր ապրում են ոչ այնքան լավ ժամանակներ: Միջազգային գիտական շրջանակներում ավելի ու ավելի հաճախ է խոսվում ոլորտի ճգնաժամի մասին: Այսպես՝ Մ. Էպշտեյնն իր «Գիտելիքից դեպի ստեղծագործություն: Ինչպես կարող են հումանիտար գիտությունները փոխել աշխարհը» գրքում անդրադառնում է այդ ճգնաժամին՝ նշելով, որ հումանիտար գիտությունները մեղադրվում են նրանում, որ դրանք իբրև չեն տալիս ոչ մի գործնական օգուտ, որ կտրվել են ժամանակակից կյանքից, տնտեսական ու տեխնոլոգիական առաջընթացից, չնայած նրան, որ հումանիտար կրթությունը շարունակում է մեծ դեր խաղալ հասարակական կյանքում: Հեղինակը բերում է դա հավաստող վիճակագրություն, այսպես՝ ամերիկյան խոշոր ընկերությունների ղեկավարների 60%-ը (652 հարցվածներից) ունի հումանիտար կրթություն, Մեծ Բրիտանիայում պառլամենտի 650 անդամների 65%-ը նույնպես ստացել է հումանիտար կրթություն: Կա նաև ոչ հուսադրող վիճակագրություն: ...2010 թ. ԱՄՆ-ում գիտական ուսումնասիրությունների համար նախատեսված ֆեդերալ միջոցների միայն 0,45%-ն է հատկացվել հումանիտար գիտություններին: 2007-2013 թթ. ընկած ժամանակահատվածում Եվրոպական հանձնաժողովի՝ գիտությունները ֆինանսավորելու համար նախատեսված միջոցների միայն 1,06%-ն է ծախսվել սոցիալական և հումանիտար գիտությունների վրա (55.6 միլիարդ ֆունտ ստեռլինգից): Այս բոլոր թվերը կարող են միայն անուղակիորեն արտահայտել այն ցավն ու հիասթափությունը, որ զգում են հումանիտար ոլորտի ներկայացուցիչները՝ իրենց մասնագիտությունների, իրենց կոչման հանդեպ աճող անտարբերության և նույնիսկ ամբարտավան վերաբերմունքի պայմաններում²:

Սխեմատիկ բևեռային այս տարանջատումը՝ կարևորի և ոչ այնքան, իր զուգահեռներն ունի *գիտություն և մշակույթ* հակադրության մեջ: Իբրև թե առաջինը, կենսական նշանակություն ունենալով, լուրջ խնդիրներ է լուծում, մինչդեռ երկրորդը զուտ գեղագիտական, նույնիսկ դեկորատիվ առաքելություն ունի: Սա, անշուշտ, խիստ մակերեսային հայացք է ոչ միայն մշակույթին, այլև մարդկային էությանն առհասարակ:

Արդարև, մշակույթն ու գիտությունը մարդու գոյության և կենսագործունեության լիարժեք կողմերն են, որոնք անփոխարինելիորեն լրացնում են միմյանց: Ալբերտ Էյնշտեյնը, որ իր ամբողջ կյանքում ջութակ էր նվագում և իր երկու կրքի՝ երաժշտության և ֆիզիկայի մասին ասում էր, թե դրանք սկիզբ են առնում մի աղբյուրից ու լրացնում են մեկմեկու, կարծում է, որ երևակայությունն առավել կարևոր է, քան գիտելիքը: Իգուր չէ կոզնիտիվ ոլորտի՝ աշխարհի առաջավոր գիտնականներից մեկը՝ Տաոյանա Չերնի-

² Эпштейн 2016, 17.

գովակայան, էյնշտեյնի հարաբերականության տեսությունն անվանում արվեստի ստեղծագործություն: Նա ասում է, որ արվեստը, ցավոք, հաճախ ընկալվում է որպես աղանդեր, որը կարելի է կամ ըմբռնել հիմնական ուսեստից՝ գիտությունից հետո, կամ՝ ոչ: Այնինչ, հիշեցնում է գիտնականը, արվեստն ու մշակույթը մարդու կենսագործունեության, աշխարհաճանաչման ուրիշ՝ գիտությունից տարբեր լիարժեք ձևեր են: Որպես օրինակ՝ S. Չերնիգովսկայան բերում է իմպրեսիոնիստների, որոնք, ըստ նրա, մարդու տեսողության մասին այնպիսի բացահայտումներ տվեցին աշխարհին, որոնց գիտությունը պիտի հասներ երկար տասնամյակներ անց միայն³:

Գրականագետ, մշակութաբան Յուրի Լոտմանը շատ դիպուկ է ձևակերպում երկու ոլորտների նշանակությունն ու փոխկապակցվածությունը: «Մշակույթն ու գիտությունը մարդկային կուլտուրայի երկու աչքը լինեն կարծես: Հենց նրանց տարբերությունն ու իրավահավասարությունն են ապահովում մեր գիտելիքի ամբողջականությունը: Մշակույթը չի կարելի համարել զվարճանքի կամ բարոյական վերամբարձ մտքերի՝ համոզիչ պատկերազարդումների (իլյուստրացիաների) ոլորտ: Մշակույթը մտածելակերպ է, առանց որի մարդկային գիտակցությունը գոյություն չունի, ինչպես գոյություն չունի գիտակցություն մեկ կիսագնդով»⁴:

Եվ նրանք, ովքեր XXI դարում գիտատեխնիկական ու սոցիալական ոլորտներում հեղափոխական թռիչքների հեղինակներ են, իրենց գործով ու խոսքով գալիս են ապացուցելու մշակույթի ու հումանիտար գիտությունների հիմնարար և առանց նախապայմանների դերը: ««Միայն տեխնոլոգիան բավարար չէ», – «Apple» ընկերությունն առաջնորդվում է այս սկզբունքով: - Մեր տեխնոլոգիան ձուլված է ազատ արվեստներին, հումանիտար գիտություններին, այստեղից էլ արդյունքը, որ երգել է տալիս մեր սրտերը»⁵: Սրանք «Apple» ընկերության հիմնադիր Ստիվ Ջոբսի խոսքերն են, որը շրջադարձային կերպով փոխեց աշխարհի, ընդհուպ մեր կենցաղի տեխնիկական ու տեխնոլոգիական դեմքը:

XXI դարի, կարելի է ասել, խորհրդանշական մարդկանցից մեկը դարձած «Facebook» համաշխարհային սոցիալական ցանցի հիմնադիր Մարկ Յուկենբերգը, որը, ի դեպ, դպրոցական տարիներին հին հունարեն է ուսումնասիրել, իսկ համալսարանում՝ հոգեբանություն, հավաստում է,

³ Черниговская Т. Искусство и мозг, программа "Правила жизни", телеканал "Культура", эфир от 26.04.2016. http://tvkultura.ru/video/show/brand_id/57402/episode_id/1467542/.

⁴ Лотман 2005, 400.

⁵ Carmody Wired. Aug. 29, 2011.

որ «Facebook»-ը որչափ տեխնոլոգիա է, նույնչափ էլ հոգեբանություն է ու սոցիոլոգիա⁶:

Ցանկացած գործունեություն, անկախ նրանից, թե ինչ ոլորտում է իրականացվում և ինչ կոնկրետ խնդիրներ է կոչված լուծելու, պետք է ունենա մարդուն և մարդկային հասարակությանը ծառայելու հիմնարար նպատակ: Հումանիտար գիտություններն օգնում են գիտակցել, հասկանալ այդ նպատակի անխուսափելի կարևորությունը: Ահա ինչ է գրում արվեստագիտության թեկնածու Արսեն Ռ. Առաքելյանը. «Դեռևս միջուկային ռմբակոծությունից ուշքի չեկած Ճապոնիան պարտադրված էր 1945 թվականին վերականգնելու քայքայված տնտեսությունը: Ի թիվս այլ միջոցների՝ կառավարության որոշումով միջնակարգ դպրոցներում կատարվեց ծրագրային փոփոխություն. առարկաների ժամերը կտրուկ ավելացան (գրականություն, երաժշտություն և գեղանկարչություն): Տեղի ունեցավ «ճապոնական հրաշքը»՝ տեխնիկայի, նորագույն տեխնոլոգիաների զարգացման, տնտեսական վերելքի և առաջատար երկրների շարքում հայտնվելու իսկապես անհավատալի երևույթը»:

Եթե ցանկացած ուղղվածության գիտական կամ այլ ծանրակշիռ գործունեություն իրականացվում է առանց հումանիտար այդ լիցքի գիտակցության, ապա նման գործունեության հետևանքները մարդկության համար կարող են անկանխատեսելի լինել: Նման մտահոգությամբ փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր Ա. Սարգսյանը գրում է. «Գիտությունն ու տեխնիկան մարդկանց երջանիկ դարձնելու միջոցներ չեն: Ամենազարգացած գիտության ու տեխնիկայի պայմաններում նույնիսկ մարդկության մեծ մասը շարունակում է մնալ դժբախտ: Ավելին, գիտությունն ու տեխնիկան դառնում են ամենավճճական գործոնները մարդկության հնարավոր ոչնչացման գործում: Դրանք հանուն մարդու բարեկեցության փոխարեն (ինչին կոչված են) սկսում են պայքարել մարդու դեմ, հումանիզմի միջոցից փոխարկվում են հակահումանիզմի»⁷: Այդ համոզմունքն ունի նաև Մարքս Բորնը, որը գրում է, որ ...սովորական պատերազմներում իդեալական զինվորն աչքի էր ընկնում ուժով, խիզախությամբ, պարտվածի նկատմամբ մեծահոգությամբ, անպաշտպանի նկատմամբ կարեկցանքով: Այս ամենից ոչինչ չի մնացել: Զանգվածային ոչնչացման զենքերը տեղ չեն թողնում բարոյական սահմանափակումների համար, և զինվորն իջնում է մարդասպան-տեխնոլոգի աստիճանի: Հնացել են հերոս զինվորի այն պատկերացումները, թե նա մարտադաշտում կովում և զոհվում է հանուն հայրենիքի, կնոջ և երեխաների, որովհետև շատ հավանական է, որ նրա կինն

⁶ Chase L. Mark Zuckerberg Speaks at BYU, Desert News. March 25, 2011.

⁷ Ժամանակակից քաղաքակրթության մարտահրավերները և փիլիսոփայությունը 2016, 10:

ու երեխաներն ավելի շուտ դառնան ատոմային ռումբի զոհեր, քան ինքը, իսկ նրա հայրենիքը նմանվի լուսնի լանդշաֆտի⁸: Մարդու պատասխանատվությունը ամենախորին կերպով և համապարփակ գիտակցելու կոչ է անում նաև Տ. Չերնիգովսկայան: Նա ասում է, որ որքան մենք ավելի ենք խորանում բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտում, այնքան ավելի ակնհայտ է դառնում, որ զուտ ինստրումենտալ, տեխնիկական չափանիշներով մեքենաներին չենք կարողանալու գերազանցել: Բայց, ընդգծում է գիտնականը, մտքի ինտուիտիվ, բարդ զուգորդումները, մտքի թռիչքն առհասարակ, որ երբեմն տրամաբանությանն անհասանելի միջոցներով չգիտես որտեղից և ինչպես ծնում են հանճարեղ բաներ, այս ամենը մարդուն դարձնում է անփոխարինելի այսօր և առնվազն տեսանելի ապագայում: Ու եթե մենք չունենանք հումանիտար ոլորտի գիտնականներ բառիս բուն իմաստով, որոնք ի վիճակի են գիտակցել այն ամենը, ինչ տեղի է ունենում, և հաստատել նուրբ համակարգային կապեր աշխարհի հետ, ապա մեր վերջը կգա⁹: Ռուս գիտնական, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, ակադեմիկոս Վլադիսլավ Լեկտորսկին, որ գերմարդուն բնութագրելու համար օգտագործում է «հետմարդ» եզրույթը, նույնպես մեծ անհանգստությանը է խոսում հնարավոր «հետմարդկային» հասարակության մասին: «...Չկա վստահություն, որ նորահայտ «գերմարդը» հիմնովին չի ոչնչացնի մարդկային հնարավորությունների, հասանելիի ու անհասանելիի, իրավունքների ու պարտականությունների այն մշակութային համակարգը, որը մարդուն մարդ է դարձնում: Եթե առաջ մարդիկ երազում էին ավելի մարդկային հասարակության մասին, ապա «հետմարդկանց» հասարակությունը լինելու է հակամարդկային: Իսկ եթե հնարավոր լիներ ավելի հեռու գնալ ու դարձնել «հետմարդկանց» անմահ, դա կունենար մի շարք ճակատագրական հետևանքներ, կվերանար նոր մարդկանց ծնվելու անհրաժեշտությունը, քանի որ «հետմարդկանց» որոշակի քանակություն բավարար կլիներ լուծելու այն խնդիրները, որոնք դրված կլինեն հասարակության առաջ: Միևնույն էակների անվերջ կյանքը նվազագույնի կհասցներ հասարակական ու մշակութային առաջընթացը (չնայած հազիվ թե նման անմարդկային հասարակությունում գոյություն ունենար մշակույթ)¹⁰:

Դարի մտահոգություններն առկա են նաև մեր գիտակրթական շրջանակներում: Մաթեմատիկոս, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր Մ. Մկրտչյանը, խիստ կարևորելով համամարդկային մշակույթի և ստեղծագործական բաղադրիչի դերը **հանրակրթության խնդիրները ազգային գաղափարախոսության համալրեքսրում**, գրում է. «...Նախ կրթու-

⁸ Բորն 1978, 46, 99:

⁹ Черниговская Т. Без гуманитариев нам крышка!, сайт rosbalt.ru (06.02.2009).

¹⁰ Лекторский 2010, 30-34.

թյան բովանդակության կարևորագույն բաղադրիչը պետք է դարձնել համամարդկային մշակույթը: Առանց յուրացնելու այն, անհնար է արժեք ներկայացնող որևէ նորարարություն: Հաջորդ կարևորագույն բաղադրիչները պետք է լինեն ստեղծագործական ունակություններն ու կարողությունները»¹¹:

Այսօրվա սովորողը ապրում է գիտության ու տեխնիկայի և էՏՏ-ի բուռն զարգացող ժամանակաշրջանում: Մենք դեռ մանկուց պետք է սերմանենք, որ մարդը իր գոյությամբ, տվածով պիտանի լինի մարդկությանը, կյանքի առաջընթացին: Նման մարդու առկայությամբ է պայմանավորված այսօրվա և ապագայի գիտատեխնիկական, սոցիալ-տնտեսական, հոգևոր-մշակութային ոլորտների առաջընթացը: Իզուր չէ, որ գիտնականներն իրար երկրորդում են՝ ապացուցելով հումանիզմի բացարձակ կարևորությունը: «Անչափ մեծ է ու կարևոր կրթության և դաստիարակության դերն անհատի մարդկային որակների, մարդու տեսակի (համարձակ, արի, նախաձեռնող, ազատ, պատասխանատու, անկախ, նպատակասլաց), նրա աշխարհայացքի, արժեհամակարգի ձևավորման գործում: Հաշվի առնելով այս հանգամանքը՝ ժամանակակից հումանիզմի կողմնակիցները մեծ հույսեր են կապում նոր կրթության ու դաստիարակության հետ»¹², - գրում է Ա. Սարգսյանը:

Գիտության հնարավորություններն ու դեմքը մեծապես փոխվում են, և, ինչպես արդեն ասել ենք, սրընթաց են փոխվում, և դա փաստ է: «Գիտատեխնիկական և սոցիալական առաջընթացները պետք է համընկնեն: Եթե գիտատեխնիկականն առաջ է ընկնում սոցիալականից և չի փոխում սոցիալականի բնույթը, ապա կարող է դառնալ չարիք: Սոցիալական առաջադիմության բարոյահումանիստական ուղենիշներն են փրկելու քաղաքակրթությունն ու մարդկանց»¹³, - համոզված է Ա. Սարգսյանը:

Եզրակացություն

Այսպիսով, ակնհայտ է, որ հողվածում վերհանված խնդիրները չեն սահմանափակվում զուտ գիտական շրջանակներով: Ինչպես արդեն նշեցինք՝ այսօր աննախադեպ փոխվում են ոչ միայն գիտությունների դեմքն ու դերը, այլև հիմքային փոփոխություն է ապրում մարդը, և որպես դրանց հետևանք՝ հասարակությունները, մշակույթն ու առհասարակ քաղաքակրթական համակարգը: Եվ, անշուշտ, ակնհայտ է, որ այդ փոփոխություններն անխուսափելի են, և մեզանից է կախված, թե ինչ ուղղությամբ կըն-

¹¹ Մկրտչյան 2017, 20:

¹² Ժամանակակից քաղաքակրթության մարտահրավերները և փիլիսոփայությունը 2016, 10:

¹³ Ժամանակակից քաղաքակրթության մարտահրավերները և փիլիսոփայությունը 2016, 30:

թանան այդ զարգացումները, թե ինչ նպատակների կծառայեցնենք նոր մեծակարող հնարավորությունները, և ինչպիսին կլինի նոր մարդը: Թե ինչպիսին կլինի այդ մարդը, բառիս ոչ միայն անուղղակի, այլև բուն իմաստով, կախված է մեր ապագան: Հուսով ենք, որ այսօր և հետագայում հումանիտար գիտությունների առաքելությունն արդարացիորեն կկարևորվի, և կիրականացվի այն առավելագույնս, ու գիտության, նրա ցանկացած ճյուղի լիցքը կլինի հումանիտարը, կնշանակի՝ մարդկայինը:

Գրականություն

- Բորն Մ. 1978, Իմ կյանքն ու հայացքները, Երևան, «Հայաստան» հրատ., 213 էջ:
- Ժամանակակից քաղաքակրթության մարտահրավերները և փիլիսոփայությունը, Երևան, «Գր. Տաթևացի հրատ.», 2016, 170 էջ:
- Կրթության ժամանակակից հիմնախնդիրները 2016, Երևան, «Մանկավարժ» հրատ., 240 էջ:
- Մկրտչյան Մ. 2017, ՀՀ հանրակրթության զարգացման հեռանկարները, «Մանկավարժություն» գիտամեթոդական հանդես, N 2, էջ 18-27:
- Лекторский В.А. 2010, Философия, общество знания и перспективы человека, "Вопросы философии", Москва, N 8, с. 30-34:
- Лотман Ю.М. 2005, Об искусстве, Санкт-Петербург, изд. "Искусство", 702 с.
- Черниговская Т. Без гуманитариев нам крышка!, сайт rosbalt.ru (06.02.2009).
- Черниговская Т. Искусство и мозг, программа "Правила жизни", телеканал "Культура", эфир от 26.04.2016. [http://tvkultura.ru/video/show/brand_id/57402/episode_id/1293906/video_id/1467542/\(06.02.2009\)](http://tvkultura.ru/video/show/brand_id/57402/episode_id/1293906/video_id/1467542/(06.02.2009)).
- Эпштейн М.Н. От знания - к творчеству. Как гуманитарные науки могут изменять мир, Москва-Санкт-Петербург, изд. "Центр гуманитарных инициатив", 2016, 480 с.
- Carmody T. "Without Jobs as CEO, Who speaks for the Arts at Apple?" Wired. Aug. 29, 2011.
- Chase L. Mark Zuckerberg Speaks at BYU, Desert News. March 25, 2011.

ՀՈՒՄԱՆԻՏԱՐ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈՒՄԱՆԻՏԱՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արևիստ Խաչատրյան

Հումանիտար գիտությունները գիտական, տեխնիկական, տեխնոլոգիական աննախադեպ առաջընթացի պայմաններում, նոր հիմնարար խնդիրներ է դնում մարդկության առաջ: Ո՞վ է XXI դարի մարդն իր գերկարող հնարավորություններով, ո՞վ և ի՞նչ սկզբունքներով է որոշելու այն սահմանը, որը մենք չենք կարող և չպիտի անցնենք, չնայած այդ գերկարող հնարավորու-

թյունների, ինչպես են վերածնակրվում մարդկության հարաբերությունները շրջապատող աշխարհի, միջավայրի հետ: Յուրաքանչյուր գործունեություն, անկախ նրանից, թե ինչ ոլորտում է իրականացվում և ինչ կոնկրետ խնդիրներ է կոչված լուծելու, պետք է ունենա մարդուն և մարդկային հասարակությանը ծառայելու հիմնարար նպատակ: Հումանիտար գիտություններն օգնում են գիտակցել, հասկանալ այդ նպատակի անխուսափելի կարևորությունը:

Բանալի բառեր՝ հումանիտար գիտություններ, տեխնիկական առաջընթաց, տեխնոլոգիական առաջընթաց, մշակույթ, մարդկություն, հասարակություն, հումանիտար առաքելություն:

ГУМАНИТАРНАЯ МИССИЯ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Ареват Хачатрян

Гуманитарные науки в условиях беспрецедентного научного, технического и технологического прогресса выдвигают новые фундаментальные проблемы перед человечеством. Кем является человек XXI века с его сверхвозможностями, где проходит та грань, которую мы не должны переступать, невзирая на эти сверхвозможности? Как меняются взаимоотношения человека с окружающим миром? Любая деятельность, независимо от того, в какой области она реализовывается и какие конкретные задачи призвана решать, должна быть направлена на служение человеку и человеческому обществу.

Ключевые слова – гуманитарные науки, технический прогресс, технологический прогресс, культура, человечество, общество, гуманитарная миссия.

HUMANITARIAN MISSION OF HUMANITIES

Arevhat Khachatryan

Human Sciences, in the face of unprecedented scientific, technical and technological advances, are posing new fundamental challenges to humankind. Who is the human being in the XXI century with his supercapacities, where does the borderline lie that should be not crossed, in spite of these supercapacities? How is human attitude towards the world changing? Every human activity, regardless the area it is implemented and specific objectives it is expected to address, should be aimed at serving humankind.

Key words – Human Sciences, technical progress, technological progress, culture, humankind, society, humanitarian mission.